

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека

Науково-
методичний
відділ

2013 рік – Рік фізичного
здоров'я та екології
в Україні

Природа та людина: єдність і протиріччя

Методично-бібліографічні рекомендації

Тернопіль
2013

УДК 504.03(477) (0493)

ББК 20.1(4Укр)

П 77

Підготувала	О. В. Гапочка, методист II категорії науково-методичного відділу ТОУНБ
Редактор	Г. Й. Жовтко
Комп'ютерний набір	О. В. Гапочка, методист II категорії науково-методичного відділу ТОУНБ
Комп'ютерна верстка	В. І. Раківський, завідувач відділу автоматизації та механізації бібліотечних процесів ТОУНБ
Відповідальний за випуск	В. І. Вітенко, директор ТОУНБ, заслужений працівник культури України

П 77 Природа та людина: єдність і протиріччя [Текст] : метод.-бібліогр. рекомендації / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, наук.-метод. від. ; підгот. О. В. Гапочка ; ред. Г. Й. Жовтко. — Т. : [б. в.], 2013. — 34 с.

У даних методично-бібліографічних рекомендаціях здійснено короткий аналіз екологічної ситуації у світі, Україні, Тернопільській області. Видання також містить матеріали екологічного спрямування, які можна застосувати в роботі, зокрема інформацію про екологічні громадські організації Тернопілля, екологічний календар та сценарій вечора-реквієму до річниці чорнобильської трагедії.

Методичні поради будуть корисними для бібліотечних працівників, викладачів, учителів та широкого кола читачів.

УДК 504.03 (477) (0493)

ББК 20.1(4Укр)

ПРО ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ У СВІТІ, УКРАЇНІ, ОБЛАСТІ

На порозі ХХІ століття екологічні проблеми набули статусу глобальних. Людство усвідомлює небезпеку скорочення життя на Землі через свій вплив на масштаби природокористування, інтенсивність господарювання, забруднення природного середовища. Однак тривогу за якість останнього відчуває далеко не кожен із нас, житель міста й села, де знаходяться основні джерела забруднення атмосферного повітря, вод, ґрунтів.

Земля, що годує нас, повітря, яким ми дихаємо, вода, котру споживаємо, щорічно зазнають величезних втрат від необдуманної дії тих, хто ними користується.

Погляньте, у що перетворюються чисті струмки, зелені гаї — усе, що живило нас протягом багатьох віків! Звалища сміття, гори мінеральних добрив чи пестицидів, залишених безгосподарно. Ґрунти та водні об'єкти в Україні продовжують забруднюватися сотнями тисяч тонн продуктів промислової, сільськогосподарської, комунальної діяльності. Тому якість природних багатств суттєво змінюється.

Наша цивілізація розвивається надзвичайно швидкими темпами. Науково-технічний прогрес, без сумніву, значно збільшив можливості людини. Ми навчилися переміщатися в просторі зі швидкістю звуку, фотографувати планети Сонячної системи з відстані сотень кілометрів. Завдяки транспортним та інформаційним комунікаціям можемо спілкуватися один з одним, знаходячись у різних куточках світу. Але чи усвідомлюємо ми, які наслідки цих благ? Процеси деградації біосфери вже почалися й вони незворотні. Мільйони людей не витримують ритму сучасного життя, їхнє психічне здоров'я зазнає серйозних змін.

Структура господарства України, що розвивалася десятиліттями, у багатьох її регіонах не відповідала їх ресурсному потенціалу. При цьому не враховувалися об'єктивні потреби й інтереси людей, що тут проживали, та екологічні можливості конкретної території.

Провідними галузями економіки нашої держави є електроенергетика, гірничо- та вугледобувна, хімічна промисловості, машинобудування. Застосування фізично й морально застарілого устаткування обумовило нераціональне витрачання енергії, води,

землі та інколи неконтрольовані викиди забруднюючих речовин у всі компоненти природи. Щорічно в процесі виробництва використовується близько 1,5 мільярда тонн первинної сировини, а обсяг відходів становить понад 15 мільярдів тонн.

Як бачимо, стан природи в Україні — критичний, а в деяких її регіонах деградація має незворотний характер.

Екологічні проблеми є й у нашій області. Хоча вони й споріднені із загальнодержавними, проте мають і відмінності.

Надмірна концентрація промислових об'єктів та автотранспорту на території Тернопільщини призвела до антропогенного навантаження на довкілля. Тому, незважаючи на тенденцію останніх 10 років щодо зниження обсягів промислових викидів в атмосферу, проблема санітарної охорони навколишнього середовища не втратила своєї актуальності.

Тривожить також забруднення земель побутовими відходами й хімічними засобами. Ситуація ускладнюється порушенням природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні та застосуванні хімікатів у більшості господарств, використанням препаратів сумнівної якості. За даними управління екології в Тернопільській області, із 420 наявних складів для зберігання отрутохімікатів більша частина з них не відповідає природоохоронним вимогам.

Сьогоднішній рівень екологічного забезпечення промисловості та соціально-побутової сфери недостатній для того, щоб нейтралізувати ріст шкідливого антропогенного впливу на довкілля Тернопільщини.

Таким чином, проаналізувавши вищенаведені факти, можна прогнозувати погіршення екологічної ситуації в найближчі роки, якщо паралельно з реалізацією заходів щодо стабілізації економіки не здійснюватимуться адекватні кроки в екологічному плані. При цьому потрібно чітко визначити мету для досягнення балансу, коли загальний обсяг антропогенного навантаження на навколишнє середовище буде меншим або дорівнюватиме екологічному ресурсові території.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ БІБЛІОТЕКАРЯМ

Природа так про все подбала,
що повсюди ти знаходиш чому вчитися.

Леонардо да Вінчі

До найбільш гострих питань сьогодення, що торкаються кожного з нас і від яких залежить наше майбутнє, слід віднести екологічні — проблеми ресурсів, гармонізації взаємин людини та природи, охорони навколишнього середовища. Тому в жителів планети потрібно формувати моральне та естетичне відношення до довкілля. А бібліотеки як інформаційні, освітні установи повинні стати центром екологічної просвіти.

Популяризація літератури з екологічних питань — тема не нова. Працівники книгозбірень готують виставки, проводять масові заходи різноманітних форм, влаштовують зустрічі з екологами, фахівцями природоохоронних об'єднань.

У нашій області функціонує ряд екологічних організацій, у співпраці з якими бібліотеки можуть здійснювати свою екологічну просвітницьку діяльність.

Екологічні громадські організації Тернопілля

1. Бережанська районна дитяча громадська організація «Екологічний клуб «Край».
Контакти: м. Бережани, вул. Валова, 8, тел.: (03548) 2-24-41, e-mail: krauprosiv@mail.ru.
2. Екологічний клуб «Медобори».
Контакти: м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 21, тел.: 25-05-46, e-mail: Hertc@tu.edu.te.ua.
3. Еколого-гуманітарне об'єднання «Зелений світ».
Контакти: м. Чортків, вул. Лесі Українки, 8/1, тел.: (0352) 2-18-43, e-mail: steps@greenworld.ch.te.ua.
4. Соціально-екологічне товариство «Молодь, довкілля, розвиток».
Контакти: м. Тернопіль, вул. М. Карпенка, 5/23, тел.: 43-17-96, e-mail: ses@yed.te.ua.
5. Тернопільська молодіжна екологічна ліга.
Контакти: м. Тернопіль, вул. Генерала М. Тарнавського 3/50, тел.: 26-50-79.

6. Тернопільська обласна громадська організація «Клуб «Жива вода».
Контакти: м. Тернопіль, вул. В. Чалдаєва, 3/55, тел.: (068)1056329.
7. Тернопільська обласна екологічна громадська організація «Зелена планета».
Контакти: м. Тернопіль, вул. Б. Лепкого, 14/207, тел.: 26-90-72.
8. Тернопільська обласна організація Українського товариства охорони природи (УТОП).
Контакти: м. Тернопіль, вул. Князя Острозького, 25, тел.: 26-61-52.
9. Тернопільська обласна організація Української екологічної асоціації «Зелений світ».
Контакти: м. Тернопіль, вул. М. Шашкевича, 3, тел.: 25-08-19, e-mail: ternopil@greenparty.ek.com.ua.
10. Тернопільське екологічне об'єднання «Наше місто».
Контакти: м. Тернопіль, вул. Я. Головацького, 6/2, тел.: 25-69-34, 25-95-66, e-mail: admin@eco.gov.te.ua, kachmarsky@yahoo.com.
11. Тернопільське обласне відділення Гідроекологічного товариства України.
Контакти: м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, тел.: 53-30-56, email: dvv@tsup.edu.ua.
12. Тернопільський обласний осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта».
Контакти: м. Тернопіль, вул. Генерала М. Тарнавського, 8/35, тел.: 26-72-83.
13. Тернопільський обласний осередок Всеукраїнської екологічної ліги.
Контакти: м. Тернопіль, вул. Т. Шевченка, 1, тел.: 25-37-93, 25-99-70, e-mail: sv@la4.net.
14. Тернопільський обласний спортивно-екологічний клуб «Каскад».
Контакти: м. Тернопіль, вул. Є. Коновальця, 12/94, тел.: 28-19-25.

Ефективними формами інформаційної роботи бібліотек можуть бути дні інформації, спеціаліста, періодики, огляди літератури, книжкові виставки «Світ, який не повинен загинути. Людина і довкілля: сучасний аспект» (до Всесвітнього дня навколишнього середовища), «Зона особливої уваги» (до Дня чорнобильської

трагедії). Їх варто проводити для спеціалістів промислового виробництва, викладачів та студентів вищих навчальних закладів, коледжів відповідно до календаря екологічних дат.

Майже у всіх бібліотеках нашого міста й області, значній частині районних і сільських книгозбірень функціонують Інтернет-центри, обладнані сучасними комп'ютерами та відповідною технікою. Більшість із цих закладів мають свої сайти, ведуть блоги. Використання інформаційних технологій є невід'ємною частиною діяльності сучасних бібліотек. Це дає можливість значно урізноманітнити форми та методи масової роботи з користувачами. Тому рекомендуємо влаштовувати віртуальні виставки та презентації, проводити за допомогою скайпу конференції в режимі он-лайн. Їх можна організовувати, до річниці чорнобильської катастрофи, інших дат екологічного календаря, залучаючи представників Всеукраїнської екологічної ліги, порталу «Екологія життя», Державної екологічної інспекції в Тернопільській області, громадських організацій даного спрямування. Це допоможе поглиблювати в молодого покоління знання із цього питання, підвищувати його екологічну культуру, що спонукатиме до більш відповідального та свідомого ставлення до природного середовища.

Фахівцям і користувачам книгозбірень варто брати активну участь у природоохоронній діяльності: акції «Доброї волі» з очищення річки Серету, присвяченій Всесвітньому дню води, заходах із розширення мережі природно-заповідного фонду Тернопільщини, що відбуваються в рамках «Маршу парків» — щорічної міжнародної екологічної акції на підтримку заповідної справи.

У бібліотеках можна оформити книжково-ілюстративні виставки. Пропонуємо схему:

Тема: «Світ, який не повинен загинути. Людина і довкілля: сучасний аспект».

Епіграф: Люби природу не як символ душі своєї,
Люби природу не для себе, люби для неї.

М. Рильський

Розділ I. Усе твориться в біосфері.

Розділ II. Вода — життя основа.

Розділ III. Скарб, що лежить під ногами.

Розділ IV. У царстві рослинного світу.

Розділ V. Загляньмо в очі «братам нашим меншим».

Розділ VI. Чи знаємо, що охороняємо?

Для підвищення екологічної культури та акцентування уваги на проблемах навколишнього середовища нашої області працівникам бібліотек варто проводити зустрічі з представниками громадських природоохоронних організацій, місцевої влади, юристами, медиками, керівниками та фахівцями підприємств. Їх можна організовувати за круглим столом до Дня довкілля чи Всесвітнього дня Землі, наприклад на тему «Екологія Тернопільщини: проблеми та перспективи». Подаємо орієнтовний перелік питань для обговорення:

- Які об'єкти в Тернопільській області чи районі є потенційно небезпечними?
- Відходи промисловості та інші види забруднення навколишнього середовища. Як їх можна уникнути?
- Чи вигідно підприємцю захищати природу?
- Чи може бути природа об'єктом інвестиційних вкладів?
- Чи несуть підприємства відповідальність за заподіяну шкоду довкіллю?
- Вплив навколишнього середовища на здоров'я людини. Які наслідки?
- Екологія майбутнього: реальні шляхи вирішення проблем.

2013 рік в Україні оголошено Роком фізичного здоров'я населення. Бібліотекарям слід активізувати роботу щодо популяризації знань про важливість здорового способу життя, фізичної активності та відмови від шкідливих звичок. Для молоді можна провести годину інформації «Домашня екологія: побутові речі в нас удома — джерела небезпеки для здоров'я?», а також зустрічі з лікарями Тернопільського обласного «Центру здоров'я», викладачами екології, безпеки життєдіяльності й запропонувати такі теми для бесід: «Проблеми екології у світі», «Здоров'я без ліків і довголіття без хвороб», «Чи легко бути здоровим і жити в гармонії з природою?».

За період незалежності України виникли демографічна та етнічна кризи, феномен так званого хреста, коли смертність,

починаючи з 1991 року, невпинно зростає. Можна напевно стверджувати, що епіцентр екологічних змін перемістився з навколишнього до внутрішнього середовища кожного з нас. Пропонуємо фахівцям публічних і шкільних бібліотек спільно з викладачами, учителями та медичними працівниками організувати ряд заходів для молоді: зустрічі, семінари, конференції, тренінги, перегляди фільмів та науково-пізнавальних передач, вікторини, конкурси тощо.

Під час проведення конференцій і лекцій варто звернути увагу на такі аспекти даної теми:

- Ендоекологічний¹ «дефолт» клітин організму.
- Ендоекологічна зумовленість порушення здоров'я дітей.
- Постійний контроль за здоров'ям дитини.
- Атестат здоров'я.
- Моніторинг здоров'я.
- Через освіту до екологічної безпеки та здоров'я.

До проведення екопросвітницьких і природоохоронних заходів варто залучати спеціалістів-екологів, санітарних лікарів, працівників медичної галузі, викладачів навчальних закладів, журналістів, письменників, юристів. Під час їхньої організації не треба забувати про сучасні інформаційні технології та можливості бібліотек і використовувати їх у повній мірі: розповідати про свою роботу на сайтах, висвітлювати екологічну проблематику в блогах.

Співпраця з органами державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями, керівниками та фахівцями підприємств сприятиме поповненню бібліотечного фонду матеріалами про екологічний стан області, тенденції його розвитку, джерела забруднення довкілля й продуктів харчування, інші соціально-економічні фактори.

Усю роботу книгозбірень потрібно висвітлювати засобами масової інформації. У місцевій пресі слід систематично друкувати списки нових надходжень, виступати з інформаційними оглядами літератури в радіопередачах, інформувати населення про найбільш важливі екопросвітницькі заходи через мас-медіа.

Відповідні розділи систематичних каталогів та картотек необхідно регулярно поповнювати картками з бібліографічними записами книг, статей зі збірників, журналів і газет, які

¹ Ендоекологія — екологія внутрішнього середовища організму.

нещодавно надійшли до бібліотечного фонду, при необхідності створювати нові предметні рубрики.

При плануванні роботи книгозбірень пропонуємо використувати календар екологічних дат, підготовлений завідувачкою методико-бібліографічного відділу Кілійської ЦБС В. В. Прохоровою.

КАЛЕНДАР ЕКОЛОГІЧНИХ ДАТ

В Україні 2013 рік — Рік екології, молоді та спорту

Січень

11 січня — День заповідників

Уперше День заповідників і національних парків відзначено в 1997 році з ініціативи Центру охорони дикої природи та Всесвітнього фонду дикої природи. Цю дату було обрано в ознаменування річниці із часу створення в 1916 році першого державного заповідника Росії — Баргузінського.

Лютий

Лютий — березень — Всеукраїнська екологічна акція з охорони квітів-первоцвітів «Первоцвіт»

2 лютого — Всесвітній день охорони водно-болотяних угідь

2 лютого 1971 року в іранському місті Рамсар було підписано Конвенцію про водно-болотяні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція). У 1996 році постійний комітет Конвенції обрав цей день датою святкування та проголошення Конвенції про водно-

болотяні угіддя на всій земній кулі.

19 лютого — Міжнародний день захисту морських ссавців (День китів)

Міжнародний день захисту морських ссавців вважається днем захисту не лише китів, а й усіх морських ссавців та інших живих істот морів та океанів. Відзначається з 1986 року, коли після 200-річного винищування китів Міжнародна

китова комісія ввела заборону на китовий промисел і торгівлю китовим м'ясом.

Щорічно в цей день різноманітні природоохоронні об'єднання проводять акції із захисту китів та інших морських ссавців. В Україні це свято можна назвати днем захисту дельфінів, адже вони є єдиними представниками морських ссавців, які мешкають у наших солоних водах.

Березень

Березень — Всеукраїнський конкурс «До чистих джерел»

Його мета — залучити громадян до пошуку джерел, розчищення, облаштування та догляду території навколо основних об'єктів постачання питної води: струмків, колодязів, артезіанських свердловин.

14 березня — Всесвітній день дій проти гребель, на захист річок, води, життя

Свято почали відзначати з 1997 року з метою об'єднання зусиль людей усього світу в боротьбі проти гребель, а також здійснення просвітництва щодо їхнього впливу на річкові екосистеми.

21 березня — Всесвітній день лісів

Свято пов'язане з діяльністю щодо садіння лісів та висвітлення важливості збільшення кількості зелених насаджень.

Щороку в цей день фахівці з усього світу обговорюють користь лісу, товарів і послуг, отриманих із нього; люди можуть дізнатися про стале управління лісами, ощадливе використання їхніх ресурсів із метою збереження їх для майбутніх поколінь.

22 березня — Всесвітній день води (Всесвітній день охорони водних ресурсів)

Уперше думку про відзначення такого свята було озвучено в 1992 році в Ріо-де-Жанейро на Конференції Організації Об'єднаних Націй, присвяченій охороні довкілля та розвитку. У 1993 році Генеральна асамблея ООН оголосила 22 березня Всесвітнім днем водних ресурсів (резолюція № А/RES/47/193 від 22 грудня 1992 року).

Метою заходів, що проводяться в цей день, є поглиблення знань про значення та важливість води для продовження життя на Землі, а також про те, як раціональне використання водних

ресурсів сприяє підвищенню рівня економіки та соціального добробуту.

Офіційно Всесвітній день води відзначається з 1993 року. У червні 1999 року в Лондоні на III Конференції міністри екології й охорони здоров'я 35 європейських країн, у тому числі й України, підписали Протокол про проблеми води та здоров'я, зобов'язавшись оберігати своїх громадян від захворювань, пов'язаних із забрудненням води, захищати водні ресурси, створювати системи усунення небезпечних ситуацій.

Починаючи з 2000 року, Всесвітній день води присвячується певній темі, але основна мета його відзначення залишається незмінною. Цього року він проходив під гаслом «Співпраця: основи глобальних водних цілей».

Квітень

1 квітня — Міжнародний день птахів (День зустрічі птахів)

Міжнародний день птахів відзначається щорічно в рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». 1 квітня 1906 року було підписано Міжнародну конвенцію про охорону птахів.

Як масове дитяче свято, воно вперше відбулося в Сполучених Штатах Америки. Його організатором став педагог із містечка штату Пенсільванія. Незабаром цю ініціативу підтримала одна з популярних газет — «Пітсбургська телеграфна хроніка», що розпочала активно пропагувати День птахів.

15 квітня — День екологічних знань

Важливе завдання Дня екологічних знань — інформування громадськості про стан справ у сфері екологічної безпеки, дотримання місцевими суб'єктами чинного природоохоронного законодавства. Свято відзначається шляхом організації та проведення конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології.

20 квітня (третя субота квітня) — Всеукраїнський день довкілля

Відзначається в Україні з 1999 року, після підписання Президентом України Л. Кучмою указу «Про День довкілля» на підтримку пропозиції Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки

України й природоохоронних організацій із метою розвитку діяльності, започаткованої Всеукраїнською акцією «Дерево Життя» та іншими громадськими ініціативами.

3—4 тиждень квітня — «Марш парків» — щорічна міжнародна екологічна акція на підтримку заповідної справи

В Україні, Росії, Білорусі, Вірменії та державах Центральної Азії марші парків організовуються з 1995 року з ініціативи Центру охорони дикої природи (ЦОДП). Це — міжнародна акція громадської підтримки особливо охоронних природних територій. Понад 200 держав та неурядових організацій країн СНД співпрацюють із ЦОДП у якості організаторів місцевих маршів.

Під час цієї акції відбуваються круглі столи, концерти, фестивалі, конференції, екскурсії тощо. Це сприяє залученню національного бізнесу до природоохоронної благодійної діяльності.

22 квітня — Міжнародний день Землі

22 квітня 1970 року в Нью-Йорку студенти, школярі та їхні вчителі вперше організували святкування національного Дня Землі, запропонувавши зазирнути вглиб екологічних проблем і разом пошукати їх вирішення. З того часу відзначається щорічно.

Свято має на меті об'єднати людей планети для захисту навколишнього природного середовища, привернути їхню увагу до проблем екології. Цей день — нагадування про екологічні катастрофи, день, коли кожен має можливість замислитися над тим, що може зробити для вирішення екологічних проблем.

З 1990 року свято стало міжнародним. В Україні відзначається з 1992 року.

26 квітня — Роковини чорнобильської катастрофи. Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф

Цього дня в 1986 році на Чорнобильській атомній електростанції стався вибух, який спричинив соціально-екологічну катастрофу глобальних масштабів. Серед усіх трагедій, які пережило людство, чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами рукотворного забруднення екологічної сфери, негативного впливу на здоров'я, психіку людей, їх

соціальні, економічні та побутові умови життя. З того часу цей день перетворився на день скорботи за жертвами чорнобильської трагедії та перестороги щодо відповідального використання мирного атома.

У вересні 2003 року на саміті СНД тодішній президент України Л. Кучма висловив пропозицію оголосити 26 квітня Міжнародним днем пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф. Її було підтримано Радою глав держав Співдружності.

Травень

12 травня — Свято екологічної освіти

Екологічна освіта у світі й Україні є сьогодні пріоритетним напрямом навчання та виховання учнів і студентів. Це свято відзначається шляхом організації та проведення в навчальних закладах усіх рівнів, починаючи з дитячих садків та закінчуючи вишами, конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології.

15 травня — Міжнародний день клімату

Святкується у зв'язку з оголошенням метеорологами необхідності захисту клімату як ресурсу для добробуту нинішніх і майбутніх поколінь, адже погода та природні катаклізми суттєво впливають на продовольчу, життєву, майнову безпеку, водні ресурси, відпочинок і збалансований розвиток усіх держав без винятку.

22 травня — Міжнародний день біологічного різноманіття

Международный день биологического разнообразия | 2011

20 грудня 2000 року Генеральна асамблея ООН оголосила 22 травня Міжнародним днем біологічного різноманіття (резолюція 55/201). Тоді ж було прийнято Конвенцію про біологічне різноманіття.

Щорічне відзначення цього свята — прекрасна нагода ще раз згадати про необхідність охорони дикої природи та створення рекреаційного фонду, усвідомити відповідальність за збереження й відновлення зелених насаджень планети.

24 травня — Європейський день парків

Уперше святкування Європейського дня парків відбулося в 1999 році завдяки Федерації «Європарк» (EUROPARC Federation) — європейській організації, яка об'єднує природні охоронні території в тридцяти шести європейських країнах. Тепер його

відзначають щороку в усій Європі. Дату було обрано не випадково — саме 24 травня 1909 року в Швеції створено перший із дев'яти Європейських національних парків.

Сьогодні свято символізує міжнародну солідарність територій, що охороняються. Його мета — підвищення значення заповідників Європи, організація суспільної підтримки їхньої роботи. Цього дня на території й довкола заповідників відбуваються різноманітні заходи, спрямовані на захист природної краси Європи та її культурного надбання.

Червень

5 червня — Всесвітній день охорони навколишнього середовища

15 грудня 1972 року Генеральна асамблея ООН проголосила 5 червня Всесвітнім днем навколишнього середовища (резолюція 2994 (XXVII)). Він відзначається з метою поглиблення суспільного усвідомлення громадськістю необхідності зберігати й покращувати довкілля. Обрання дати обґрунтовано тим, що саме в цей день відбулася Конференція Організації Об'єднаних Націй із проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 1972), за результатами якої створено Програму ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП).

5 червня 2000 року вступила в дію програма «Тисячоліття довкілля — приступити до дій», яка є ще одним нагадуванням людству про його роль в охороні довкілля.

Всесвітній день охорони навколишнього середовища вражається однією з найважливіших дат екологічного календаря й щороку відзначається в понад 100 країнах світу, починаючи з 1973 року. Це допомагає привернути увагу суспільства до проблем довкілля й підкреслює гостру необхідність у зміні ставлення людини до природних ресурсів.

8 червня — Всесвітній день океанів

Всесвітній день океанів проголошено в 1992 році на Міжнародній конференції з навколишнього середовища та розвитку, що відбулася в Ріо-де-Жанейро. З того часу свято відзначають усі, хто має навіть найвіддаленіше відношення

до Світового океану. У цей день працівники багатьох зоопарків, акваріумів, дельфінаріїв координують свої зусилля в боротьбі за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільні екологічні умови їхнього існування.

У 2008 році Генеральна асамблея ООН ухвалила відзначати свято офіційно, чим підкреслила життєву важливість океанів для планети, а також необхідність турботи про їх стан.

17 червня — Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами

Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами проголошено Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1994 році (резолюція 49/114). Тоді ж було прийнято Конвенцію про боротьбу з опустелюванням.

Державам запропоновано присвятити цей день підвищенню інформованості про необхідність міжнародного співробітництва в боротьбі з опустелюванням та наслідками посух і хід реалізації Конвенції.

Липень

4 липня — Міжнародний день дельфінів-полонених

З огляду на існування по всьому світі дельфінаріїв, ця дата є дійсно актуальною. На жаль, Україна не виняток. Лише в 2009 році на її сухопутній території було відкрито шість дельфінаріїв, не кажучи вже про узбережжя Чорного й Азовського морів, де умови також не завжди відповідають біологічним потребам тварин.

Морських ссавців у дельфінаріях з абсолютною впевненістю можна назвати полоненими. Адже їх спеціально чи випадково (під час риболовлі) захопили браконьєри, а отже, розлучили з їхніми стадами й родинами.

Серпень

16 серпня — Міжнародний день безпритульних тварин

Цей день увійшов до міжнародного календаря відповідно до пропозиції міжнародного Товариства прав тварин (ISAR) США.

Давно доведено, що рівень духовності людини визначається не лише соціальним

середовищем, але й характером спілкування зі світом природи. Жорстоке поводження з тваринами в дитинстві може перерости в таке ж ставлення до людей.

Вересень

1 вересня — День працівника охорони природи. День пам'яті видів, винищених людиною

Їх більше не буде... Моа, тур, квага, дронт, тарпан, епіорніс, сумчастий вовк, безкрила гагарка, стеллерова корова, мандрівний голуб... Цих представників фауни ми, люди, не зможемо побачити вже ніколи. Ні в дикій природі, ні в зоопарках. Вони були легковажно знищені нами й залишили згадку про себе хіба що в природничих музеях світу у вигляді шкур, скелетів і фотографій.

1 вересня було обрано для такої пам'яті, тому що саме цього дня в 1914 році в зоопарку м. Цинциннаті (США) помер останній мандрівний голуб. Історія знищення цього виду птахів найбільш яскраво ілюструє нам колосальні масштаби нашого марнування й необачності. І знищили його не древні дикуни, а, здавалось би, цивілізовані люди XIX століття.

11 вересня — День народження Всесвітнього фонду дикої природи (WWF)

Заснований 11 вересня 1961 року, Всесвітній фонд дикої природи є однією з найбільш відомих та ефективних неурядових міжнародних природоохоронних організацій, яка працює в понад 100 країнах світу.

Місія WWF полягає в тому, щоб зупинити деградацію природних систем планети й побудувати майбутнє, у якому людина та природа співіснують гармонійно.

Сьогодні Всесвітній фонд дикої природи об'єднує близько 5 мільйонів індивідуальних членів.

В Україні з 2007 року діє Дунай-Карпатська програма WWF. Уведено в дію проект «Збереження та стале використання природних ресурсів Українських Карпат», основними цілями якого є охорона лісів, збереження біорізноманіття, розвиток місцевих громад та підтримка неурядових організацій.

12 вересня — Всесвітній день журавля

Символом організацій, що охороняють природу, журавель уперше став у Сполучених Штатах. Там, рятуючи від зникаючого американського журавля, учені підкладали його яйця в гнізда журавлів інших популяцій, які відправлялися на гніздування в безпечні місця.

День, коли відбувся перший відліт у вирій цілого виводку врятованих птахів, оголошено екологічним святом. Воно викликає значний інтерес у населення, фахівців закладів освіти та культури, висвітлюється засобами масової інформації.

У цей день у різних країнах організуються фестивалі, акції, вікторини, бесіди, конкурси малюнків та інші заходи, спрямовані на поширення інформації про журавлів, їх спосіб життя й охорону.

16 вересня — Міжнародний день захисту озонового шару

19 грудня 1994 року Генеральна асамблея ООН оголосила 16 вересня Міжнародним днем захисту озонового шару (резолюція № A/ARES/49/114). Свято відзначається з 1995 року в пам'ять про підписання Монреальського протоколу (1987), який обмежує викиди в атмосферу речовин, що руйнують озоновий шар, який фільтрує сонячні й нейтралізує шкідливі ультрафіолетові промені, зберігаючи життя на планеті.

27 вересня — Міжнародний день туризму

Всесвітній день туризму — свято, яке відзначається щорічно з метою пропаганди туризму, висвітлення його внеску в економіку та екологію світової спільноти, розвитку зв'язків між народами різних країн.

28—30 вересня (останній тиждень вересня) — Всесвітній день моря

Всесвітній день моря входить до переліку міжнародних дат, що відзначаються під егідою Організації Об'єднаних Націй. Його поява датована 1978 роком. Саме тоді, на X з'їзді Асамблеї Міжнародної морської організації, було прийнято рішення про заснування цього свята. Ідея його відзначення виникла як реакція на масштабний вилов риби в морях і океанах нашої планети. Бездумні дії людини

наносять непоправну шкоду природі й стають причиною зникнення багатьох рідкісних видів водяних тварин. Крім того, це призводить до забруднення морів, озер, річок і глобального потепління на Землі.

Одним із факторів, що згубно впливає на стан світового океану, є насичення вод нафтою.

30 вересня — 1 жовтня — Міжнародні дні спостереження за птахами

Такі дні проводяться з ініціативи товариств охорони птахів. Участь в акціях беруть усі бажаючі: вони фіксують, які види птахів зустрічаються в тій чи іншій місцевості, у якій кількості, особливості їх поведінки тощо.

Результати своїх спостережень учасники надсилають у товариства охорони птахів, спеціалісти яких їх опрацьовують, узагальнюють та оприлюднюють.

Основною метою цього свята є заохочення широкого загалу до пізнання світу пернатих і привернення уваги до проблем їх збереження, оскільки внаслідок діяльності людини й забруднення довкілля чисельність деяких видів значно зменшується або ж знаходиться під загрозою зникнення.

Жовтень

4 жовтня — Всесвітній день захисту тварин

Всесвітній день захисту тварин прийнято відзначати в день смерті святого Франциска — шанованого католицького угодника, який вважався заступником і покровителем усіх

беззахисних, у тому числі й тварин (у 1979 році святійшим Отцем Іваном Павлом II оголошений патроном усіх екологів).

Рішення про щорічне святкування такого дня 4 жовтня було прийнято ще в 1931 році учасниками Міжнародного конгресу прихильників руху із захисту природи, який відбувся в Італії.

У цей день у різних країнах світу відбуваються різноманітні заходи, спрямовані на підвищення суспільної свідомості та активності громадян щодо охорони тварин.

6 жовтня — Всесвітній день охорони місць існування

День охорони місць існування відзначають у всьому світі. Це свято було затверджено в 1979 році в рамках Конвенції про

охорону дикої флори та фауни й природних місць існування в Європі.

Людина своєю діяльністю вже давно впливає на природу, змінюючи її. З кожним роком на планеті все більше територій переходять у розряд сільськогосподарських угідь, пасовищ, зазнають змін у зв'язку із зростанням міст, видобуванням корисних копалин, будівництвом заводів та інших об'єктів народного господарства.

31 жовтня — День Чорного моря

Свято відзначається в день, коли в 1996 році представники шести причорноморських країн — Болгарії, Румунії, Туреччини, Грузії, Росії та України — підписали «Стратегічний план дій щодо реабілітації та захисту Чорного моря», який передбачає здійснення практичних заходів, спрямованих на відновлення та збереження довкілля Чорного моря.

Екологічні організації причорноморських держав у цей день організовують низку акцій, для того щоб привернути увагу до деградації морського середовища та необхідності проведення заходів щодо запобігання цьому на регіональному рівні.

Листопад

15 листопада — День вторинної переробки

За останні 30 років людство витратило третину наявних на Землі ресурсів. З кожним роком їх споживання збільшується на півтора відсотка. Тому таке важливе значення набуває економія природних запасів, пошуки альтернативних ресурсів, вторинна переробка сировини.

День вторинної переробки відзначається з метою привернення уваги громадськості, промислових структур до цієї проблеми. Саме тоді проводиться рісайклінг — вторинна переробка кольорових і чорних металів, зношених пневматичних шин, пластикових пляшок, паперу.

Грудень

Початок Всеукраїнських природоохоронних акцій «Збережи ялинку», «Наша допомога птахам» та інших, метою яких є збереження живої природи в зимовий час.

3 грудня — День боротьби з пестицидами

3 грудня 1984 року на пестицидному заводі в Бхопалі (Індія) сталася екологічна катастрофа. Аби привернути увагу до вирішення проблем, які виникають унаслідок виробництва та застосування небезпечних хімічних речовин, латиноамериканська мережа активістів проти пестицидів оголосила цю дату Днем боротьби з пестицидами, який незабаром став міжнародним.

Саме в той день екологи всього світу проводять акції та протести, нагадуючи про акумуляцію в довкіллі значної кількості шкідливих хімічних речовин, зокрема пестицидів, які накопичуються в організмах людей і тварин, спричиняючи важкі захворювання.

11 грудня — Міжнародний день гір

Свято проголошено на 57 сесії Генеральної асамблеї ООН у 2003 році з метою привернення уваги до проблем розвитку гірських районів планети й необхідності надання допомоги їх населенню. У відповідній резолюції відзначено особливу актуальність дій, спрямованих на стійкий розвиток цих регіонів.

Гори займають приблизно 26% поверхні Землі та є важливим джерелом водного, енергетичного та біологічного розмаїття, а також таких найцінніших ресурсів, як корисні копалини, лісові та сільськогосподарські продукти. Крім цього, вони відкривають широкі можливості для відпочинку. Будучи однією з найбільших екосистем, що представляють складну та взаємозалежну екологію нашої планети, гори мають велике значення для виживання глобальної екосистеми.

Цього року виповнилося 27 років із дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції, яка стала найбільшою за всю історію ядерної енергетики у світі.

Пропонуємо адреси сайтів, матеріалами яких варто скористатися при розкритті теми про цю екологічну катастрофу:

- <http://uk.wikipedia.org/wiki/Чорнобиль>;
- <http://www.postchernobyl.kiev.ua/about-2>;
- <http://spilkachernobulja.io.ua>;
- <http://voltv.com.ua/do-25-h-rokovyn-chornobylskoj-katastrofy-volynska-odtrk-zaplanuvala-ryad-peredach/>.

Також можна оформити виставку книг «**Зона особливої уваги**» за схемою:

Епіграф: «І засурмив третій Ангол, — і велика зоря спала з неба, палаючи, як смолоскип. І спала вона на третину річок та на водні джерела. А ймення зорі тій Полин. І стала третина води, як полин, і багато з людей повмирали з води, бо згіркла вона...» (Біблія. Новий заповіт. Об'явлення св. Івана Богослова).

I розділ. Чорнобиль: трагедія і подвиг.

II розділ. Яблуневий цвіт і гілка полину.

III розділ. Біль, якому немає меж.

IV розділ. Атомне століття раною горить.

V розділ. Зона відчуження.

VI розділ. Екологічні наслідки чорнобильської катастрофи.

Вечір-реквієм до річниці чорнобильської трагедії (сценарій)

Лунає журлива музика. Виходять ведучі.

I ведучий.

Хто квітень наш отак підступно зрадив,
Що стільки горя, аж рида весна?
І хто тепер такій біді зарадить?
Щоб жив Дніпро
І щоб жила весна.
І щоб, як завше, сад весняним шалом
Не як ілюзія — дивився іздала.
А істина —
Щоб стрілку не зашкалило
В дозиметрах, де зболена земля.

II ведучий.

Не можна ні про що мовчати,
Горить тривогою чоло.
Ці вірші, роздуми і факти —
Це все було, було, було...

I ведучий.

Лунає екологічний дзвін. Тривогою та болем сповнені його звуки. Болем за нашу землю, яку зрошують смертоносні кислотні дощі, за отруєні хімічними відходами ріки, за небо з озоновими дірами, за вирубані ліси. Тривогою — за майбутнє життя.

II ведучий.

Стогне дзвін. Та найгіркішими нотами звучать у ньому голоси Чорнобиля, катастрофи, яка ніколи не зітреться з людської історії, не згасне у віках.

Полин-трава... Стародавнє містечко пригорнулося серед лісів і ланів до світловодої Прип'яті. А звідки, з яких глибин народних придбала ти назву — полин-трава?

I ведучий.

Чорнобиль... Мертва зона... Сьогодні такі слова гірким болем відлунюються в наших серцях. Заростають деревами, кущами, травою опромінені села. Вони порожні, мертві. Поступово руйнуються хати. Разом із ними зникають неповторні цінності поліської давнини.

Про жахливу подію важко згадувати, страх проймає душу при згадці про мільйони загиблих людей, особливо молодих, які помирають повільно, але в тяжких муках. Ще багато століть ця трагедія нагадуватиме про себе вадами в новонароджених.

II ведучий.

Місто спало. Була тепла квітнева ніч, одна з найкращих ночей року, коли листя зеленим туманом проступало на деревах.

Спало місто Прип'ять, спала Україна, іще не знаючи про величезне нещастя, яке наступало на нашу землю.

Птахи складають гімн весні,
Всміхаються до сонця квіти.
А пам'ять лине в моторошні дні,
Гудуть жорстокі дзвони квітня.

I ведучий.

Уночі з 25 на 26 квітня 1986 року о 1 годині 24 хвилини над четвертим реактором Чорнобильської атомної електростанції пильму розірвало велетенське полум'я. Біда розчинилася в духмяному повітрі, біло-рожевому цвітінні яблунь та абрикосів, воді сільських криниць, усій красі. Та хіба тільки в ній? Вона розчинилася в людях. Ця трагедія увійшла в історію, усі хроніки людства як незагойна рана на тілі України. Цей жах відгукнувся болем у серцях мільйонів жителів планети.

На сцену виходять усі учасники. Звучить пісня «Амено».

I читець.

Я вогонь!
Язики мого полум'я
Промовляють болючі слова.
Золотим і неміряним полем я
Прошумлю, ніби чорні жнива.

II читець.

У потопі моїм не ковчеги —
Тільки дим до небес попливе.
Я не той, що світив у печерах, —
У мені безпросвітність живе.

III читець.

Я сидів у бетонній темниці,
Я вам світлим і мирним здавався.
Та ланцюг мій тримався на нитці
І нарешті дірвався до вас.

I читець.

Не чекали від мене цього ви,
І спокійним, як завше, був сон,
Коли рухався я ланцюгово,
Як велить мій глибинний закон...

II читець.

Обпекло, обпалило, — у кров,
У життя запеклося.
Що несе воно дітям і нашим
Прийдешнім літам?
А довкола жита піднімались
І ростом ішли у колосся,
Довірялись птахи небесам, і лісам, і вустам.
Ще збагнули не всі і не вся,
Що вогонь — смертоносний.
Що нечутно вбиває і корінь,
І землю, і цвіт.
Що не вийти дитинству на
Теплі ожинові роси.
Не знайти на світанку
Над Прип'яттю вчора залишений слід.

I читець.

Зоря полинова горить
І осяває в дооколлі
Порожні села, ниви голі,
Бур'ян, що з вітром гомонить.
Печаль і пустка — на віки.
Мов сльози, роси сребріють.
І страшно, хижо, дико виють
В безлюдній Прип'яті вовки.

I ведучий.

Країна ще нічого не знає. Довгі тривожні дні, правда, придушена муром мовчання. Ще скільки часу буде потрібно, щоб реально осмислити те, що трапилось?!

Ніяких сигналів про небезпеку, ніяких звісток про евакуацію. Лише згодом пролунали сигнали ЦО про негайний вивіз населення. Людей забирали з вулиць, дехто встиг узяти в руки необхідне. Ніхто не думав тоді, що назавжди покидає рідну домівку.

II ведучий.

У 1986 році із Чорнобильської зони виселено 91 тисячу мешканців із 76 населених пунктів. Протягом 10 років евакуація продовжувалася. До 1996 року з небезпечної місцевості вивезено 160 тисяч осіб. Понад 2 тисячі населених пунктів мають статус постраждалих.

I читець.

Куди не глянеш — все мов нереальне:
Стоїть край шляху дерево печальне,
Гудуть дроти високовольтних ліній,
Чорніє човен між розквітлих лілій,
Лежить село, неначе на картині,
Білючи хатами по долині.

II читець.

А в тім селі ні голосу, ні звуку,
І вікна випромінюють розпуку.
І двері навхрест дошками забиті,
І журавлі криничні сумовиті,
І тихий сад біля старої школи,
І дітям в ній не вчитися ніколи.

I читець.

Навколо пустка і печаль біблійна,
Навколо смерть, незрима і повільна,
Чортополохом обрій заростає,
Зело і квіти стронцій роз'їдає,
І час пересипається пісками
На полі, що шуміло колосками.

II читець.

А по ночах, трагічне і фатальне,
На землю ллється світло асторальне,
І фантастично-сіре мерехтіння
Породжує примарливе видіння
Людей, які від наглої біди
Пішли із цього краю назавжди.

I читець.

Поволі слід за ними заростає,
І дощ свинцевий землю засіває,
І дно ріки встеляють блискавки,
І, розметавши крила, ластівки

Ширяють на чорнобильських вітрах,
І чорні хмари навівають страх.

І ведучий.

Доля нашої днини після чорнобильської катастрофи сумна й нелегка, але все пізнається в порівнянні. Сьогодні ми щасливі, бо ми живемо, а ті, що могли ніколи не з'явитися на світ після 1986 року, народилися, живуть і вчаться творити прекрасне.

II ведучий.

Відвага... Для пожежника це — невід'ємна професійна риса. Тієї трагічної ночі лейтенанти й сержанти пожежної охорони виконували свою звичайну роботу. Двадцять вісім чоловік двох караулів затулили собою не тільки станцію, а й Європу. Шестеро людей загинуло майже відразу. І всі молоді.

І ведучий.

А їм би тільки починати жити, кохати, нести радість близьким. У кожного були свої плани й надії. Та ніч 26 квітня стала для них фатальною. Вони не озиралися, не ховалися за спини інших. У самому пеклі аварії ці юнаки виконали свій обов'язок до останнього подиху. Запам'ятайте їхні імена. На все життя запам'ятайте.

Виходять діти, тримаючи в руках портрети, перев'язані чорними стрічками.

II ведучий.

Герой Радянського Союзу лейтенант Правик Володимир Павлович.

Герой Радянського Союзу лейтенант Кібенок Віктор Миколайович.

Сержант Ващук Микола Васильович.

Старший сержант Ігнатенко Василь Іванович.

Старший сержант Титенок Микола Іванович.

Сержант Тишура Володимир Іванович.

І ведучий.

Шість портретів у чорних рамках. Шестеро прекрасних молодих чоловіків дивляться на нас зі стін пожежної частини Чорнобиля, і здається, що погляди їхні скорботні, що застигли в них і гіркота, і докір, і німе запитання: як могло таке трапитися?

Але це тепер так здається. А тоді, у ту квітневу ніч, у хаосі й тривозі пожежі, не було в їхніх поглядах ні скорботи, ні докору.

Ніколи було. Вони працювали. Рятували атомну електростанцію, Прип'ять, Чорнобиль, Київ, усіх нас.

II ведучий.

Давайте сьогодні хоч кілька секунд помовчимо й згадаємо 26 квітня 1986 року. Згадаємо та спробуємо надалі не забувати про нього, бо коли ми нехтуємо минулим, воно може повторитися. Вшануймо пам'ять загиблих і померлих внаслідок аварії на ЧАЕС хвилиною мовчання (*хвилина мовчання*).

Звучить сумна мелодія. Діти з портретами виходять зі сцени.

I читець.

Розколовся чорний грім,
Відкотилась чорна битва.
На калині соловей
Цілу ніч читав молитву.
Вмерли зорі, місяць вмер —
Ані кого й ані чого...
На калині соловей
Цілу ніч молився Богу.

II читець.

Мла чорнобильська сліпа,
Наче так у світі треба...
На калині соловей
Цілу ніч ридав до неба.
Облітають літо і літа
Золотом чорнобильського плоду,
Стронцієвим смутком обліта
Дерево українського народу.

I ведучий.

Поля та луки, ліси й озера, річки та ставки Чорнобильщини тяжко вражені невидимою хворобою. Дичавіє земля, хоча ще цвітуть і родять сади. Ніхто не споживає тих гірких плодів, не йде до лісу за його цілющими дарами, не п'є води, насиченої радіоактивною отрутою. І навіть повітря, яким ми дихаємо, стало ворогом.

I читець.

Як страшно це — води не скуштувати
У тім краю, де Прип'ять, де Дніпро!
І хто посмів знічев'я відірвати
Від губ народу цілого відро?

Дивлюсь на землю, на річкові води,
І думаю, аж чорна від журби!
Нам говорили: «Ви — царі природи»...
А ми ж насправді — атома раби!

II ведучий.

Чорний круг невідомо скільки років залишиться виразкою на лоні природи, закарбується в серцях людей, які покинули рідні домівки, обжиті місця, могили своїх батьків.

II читець.

Моя Земля! Ти — очі, повні сліз.
Ти — трав гірких повільне проростання.
Хто ж знав, що ми підемо в ліс
Гриби збирати, але вже востаннє?
Двадцятий вік створив свою чуму,
Біда полям, і озеру, і плесу.
Хто скаже нам — куди?
Хто скаже нам — чому?
І крізь які терни пройшли шляхи прогресу?
Ліси мої, хто ж вас убереже?
Чи є у вас тепер хоч неба синій клопоть?
Що людству залишається? Невже?
Обнятися з лелеками і плакати?

I ведучий.

Чорнобиль. Чорний біль нашої землі. І скільки б не минуло років, усе одно це слово полум'янітиме чорним вогнищем скорботи. Чорнобильська аварія стала для нас уроком, за який заплачено дорогу ціну.

I читець.

Впала з неба додолу потривожена ангелом зірка,
Покотилась до обрію, збурила зоряну синь.
На душі стало сумно, на вустах стало солоно-гірко,
Бо чорнобиль-трава — то полин.

II читець.

Чом же ти, Україно, вербова колиска,
Знов така мовчазна, мов обпалена груша стоїш?
І течуть твої сльози. І болять твої рани так близько.
Чом не просиш у Бога здоров'я для діток своїх?
Ти завжди була з Богом,
Не нужденна ні хлібом, ні сіллю.

Як же ти допустила, щоб скалічили душу твою?

III читець.

Впала з неба зоря, покотилась чорнобильська зірка...
Сіра осінь прийде, готуватись до вічності треба,
І петля радіації стягує шию твою.
Встань, моя Україно, простягни свої руки до неба,
Знай, що Бог ще чекає молитву твою.

I читець.

Князівська земле!
Плачуть твої предки
Трагічним сном, століттям замалі,
Чорнобиль був, Чорнобиль попередив
Про те, що може статись на землі.

II читець.

Чорнобиль був і є, і завжди буде
В серцях дитячих, мов набатний дзвін.
Ані душа, ні розум не забуде,
Що долю багатьом скалічив він.
Та Бог нам дав життя і треба жити,
Щоб не музейним експонатом стать,
А вирости людьми і так творити,
Щоби нічим нікого не лякать.

I ведучий.

Наша пам'ять і пам'ять багатьох наступних поколінь знову й знову повертатиметься до трагічних квітневих днів 1986 року, коли ядерна смерть загрожувала всьому живому та неживому.

Урятований світ — найкращий пам'ятник тим, хто загинув у чорнобильському пеклі. Пам'ятаймо про них і робімо все, щоб ніколи не падала на Землю гірка зірка Полин.

II ведучий.

О, Боже Великий, наш Боже, наш Боже!
Дай певність на радість, умнож наші сили,
Аби підняли ми обпалені крила,
Щоб швидше минувся час лиха й випроби,
Щоб злився дощами пекельний Чорнобиль.

(Матеріал для сценарію використано з порталу «Xvatit.com».)

ЛІТЕРАТУРА

Алексеенко, И. Р. Последняя цивилизация? [Текст] : Человек. Общество. Природа / И. Р. Алексеенко, Л. В. Кейсевич. — К. : Наук. думка, 1997. — 416 с.

Гайнріх, Д. Екологія [Текст] : DTV-ATLAS / Д. Гайнріх, М. Гергт ; наук. ред. В. Серебряков. — К. : Знання-прес, 2001. — 288 с. : іл.

Губарець, В. Світ, який не повинен загинути [Текст] : Людина і довкілля: сучасний аспект / В. Губарець, І. Падалка. — К. : Техніка, 2009. — 317, [1] с. : іл.

Дитрих, В. Зеленый бизнес — миллиардная сделка! [Текст] = Green Business — das Milliardenengeschäft : На смену доткомам приходят дотгринны / В. Дитрих ; Ин-т экономики и прогнозирования ; пер. с нем. В. Хартмана. — К. : [б. в.], 2009. — 293 с.

Толстоухов, А. Екобезпечний розвиток: пошуки стратегем [Текст] / А. Толстоухов, М. Хилько ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Знання України, 2001. — 332 с.

Номо sapiens против Номо technocraticus [Текст] / сост.: З. Т. Братко, И. Ю. Харченко. — К. : Лыбидь, 1991. — 245 с. : ил.

* * *

Технології екологічно чистої енергії [Текст] : Економічні перспективи / Бюро міжнар. інформ. програм Держ. департаменту США. — [Вашингтон] : [б. в.], 2006. — 52 с.

Человек и среда обитания [Текст] / ред. Н. Филипповский. — М. : Знание, 1991. — 95 с. — (Человек и природа ; вып. 7).

* * *

Авдусенко, Л. Живи, вода — природи скарб безцінний [Текст] : (година спілкування) / Л. Авдусенко // Початкова школа. — 2011. — № 2. — С. 33—34.

Бакалюк, О. Й. Температура, екологія довкілля і безпека життєдіяльності людини [Текст] / О. Й. Бакалюк // Безпека життєдіяльності. — 2008. — № 3/4. — С. 26—27. — (Результати відрядження у Тернопіль).

Безукладова, Л. В. Экология мысли человека [Текст] = Ecology of person's thought / Л. В. Безукладова // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 9. — С. 23—31.

Білінський, Б. Наслідки Чорнобильської катастрофи продовжують діяти [Текст] / Б. Білінський // Праці Наукового товариства ім. Шевченка. — Л., 2009. — Т. 24 : Лікарський збірник. — С. 59—65. — (Проблемні питання медицини).

Білявський, Г. О. Соціально-екологічні дослідження в агро-сфері та їхня роль у формуванні екологічної культури сільського населення України [Текст] / Г. О. Білявський, О. М. Нагорнюк, О. В. Мудрак // Безпека життєдіяльності. — 2008. — № 1/2. — С. 10—14. — (Екологічна безпека).

Деркач, В. Людина і природа: міфи сучасної свідомості та проблема збереження доокілля [Текст] / В. Деркач // Філософська думка. — 2000. — № 3. — С. 75—97. — (Філософія екології).

Карпюк, Р. П. Екологія людини в контексті збалансованого розвитку [Текст] / Р. П. Карпюк // Екологічний вісник. — 2008. — № 1. — С. 18—19. — (Збалансований розвиток).

Кулікова, Ф. Й. Зміни імунного статусу населення під впливом шкідливих чинників гірничо-металургійного комплексу [Текст] : (лабораторно-променева діагностика) / Ф. Й. Кулікова, Т. М. Полішко, Є. В. Філіпова // Екологічний вісник. — 2008. — № 6. — С. 29. — (Медичні аспекти екології).

Лезенко, Г. О. Шляхи зменшення екологічних ризиків у харчуванні людини [Текст] / Г. О. Лезенко, І. В. Попова, О. О. Вдовенко // Екологічний вісник. — 2006. — № 3. — С. 8—9. — (Медична екологія).

Лісова, Т. С. Радіаційний вплив уранодобувної промисловості на довкілля [Текст] / Т. С. Лісова // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. — 2008. — № 2. — С. 40—45.

Лозовська, І. М. Концепції становлення та розвитку процесів взаємодії людини й навколишнього середовища [Текст] / І. М. Лозовська // Соціальна педагогіка: теорія та практика. — 2010. — № 3. — С. 28—33.

Локтіонов, В. Оптимізація взаємодії в системі «Екологія — Економіка — Людина» [Текст] : (матеріали до уроку-семінару «Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи» в 10 класі) / В. Локтіонов // Географія та основи економіки в школі. — 2007. — № 1. — С. 17—22. — (Методика, практика, досвід).

Лучанська, В. Методологічні проблеми дослідження екології культури [Текст] / В. Лучанська // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 11. — С. 44—46.

Пестушко, В. Бути чи не бути АЕС? [Текст] / В. Пестушко // Географія та основи економіки в школі. — 2006. — № 4. — С. 55. — (Сторінками наукових видань).

Пестушко, В. Катастрофічний діалог з природою [Текст] / В. Пестушко // Географія та основи економіки в школі. — 2006. — № 4. — С. 55. — (Сторінками наукових видань).

Пестушко, В. «Хвороби» цивілізації [Текст] / В. Пестушко // Географія та основи економіки в школі. — 2006. — № 4. — С. 54. — (Сторінками наукових видань).

Розіна, О. Висвітлення екологічних проблем на уроках фізики [Текст] / О. Розіна, Ю. Корнієнко // Фізика та астрономія в школі. — 2007. — № 1. — С. 17—21. — (Методика, досвід, пошук).

Рудько, Г. І. Надходження кальцію та магнію в організм людини з питною водою (на прикладі населення Львова) [Текст] / Г. І. Рудько, О. О. Мацієвська // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. — 2009. — № 3. — С. 85—90.

Савицький, В. Н. Оздоровлення природними чинниками [Текст] / В. Н. Савицький // Екологічний вісник. — 2012. — № 2. — С. 19—21 : фотогр. — (Медичні аспекти екології).

Сандуляк, Л. Екологія та буття [Текст] / Л. Сандуляк // Персонал. — 2007. — № 7. — С. 57—61.

Суярко, М. О. Життя й здоров'я людини як об'єкти права екологічної безпеки [Текст] / М. О. Суярко // Екологічний вісник. — 2009. — № 5. — С. 31. — (Правові аспекти екології).

Терлецький, В. К. «Лісова пісня» під загрозою [Текст] / В. К. Терлецький // Екологічний вісник. — 2008. — № 1. — С. 31—32. — (Регіони).

Шпак, А. Гармонізуючи відносини соціуму з довкіллям [Текст] : До 40-річчя програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» / А. Шпак, П. Черінько, Т. Полторацька // Вісник Національної академії наук України. — 2011. — № 2. — С. 23—36. — (Пріоритети).

Адреси сайтів, що містять матеріали екологічної тематики

Вечір-реквієм, присвячений річниці Чорнобильської трагедії [Електронний ресурс] / Портал для семейного просмотра. — Електрон. текст. дані. — сор. 2008—2012. — Режим доступу: http://xvatit.com/school/feast/school-events/48579-chornobilska_tragediya.html, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова укр.

Екологічна ситуація в Україні [Електронний ресурс] / Екологія життя. — Електрон. текст. дані. — [Україна], сор. 2009—2013. — Режим доступу: http://www.eco-live.com.ua/content/ekologichna_situatsia_v_ukraini, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова укр.

Екологічний стан Тернопільської області [Електронний ресурс] / М-во екології та природних ресурсів України. — Електрон. текст. дані. — [Україна]. — Режим доступу: http://file.menr.gov.ua/publ/regobl02/dpsir/Ternopilska_2003/index.html, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова укр.

Звіт про діяльність Громадської Ради при Державній екологічній інспекції у Тернопільській області в 2009 році [Електронний ресурс] / Державна екологічна інспекція у Тернопільській області. — Електрон. текст. дані. — [Україна]. — Режим доступу: http://ekoinspternopil.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=185&Itemid=76, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова укр.

ЗМІСТ

Про екологічну ситуацію у світі, Україні, області	3
Методичні рекомендації бібліотекарям	5
Вечір-реквієм до річниці чорнобильської трагедії (сценарій).....	23
Література	31

Природа та людина: єдність і протиріччя

Методично-бібліографічні рекомендації

Підготувала	О. В. Гапочка, методист II категорії науково-методичного відділу ТОУНБ
Редактор	Г. Й. Жовтко
Комп'ютерний набір	О. В. Гапочка, методист II категорії науково-методичного відділу ТОУНБ
Комп'ютерна верстка	В. І. Раківський, завідувач відділу автоматизації бібліотечних процесів ТОУНБ
Відповідальний за випуск	В. І. Вітенко, директор ТОУНБ заслужений працівник культури України

Підписано до друку 24.05.2013. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Schoolbook. Друк офсетний. 2,09 ум. др. арк., 1,38 обл.-вид. арк.

Наклад 30 примірників

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека
б-р Т. Шевченка, 15, м. Тернопіль, 46001. Тел. (0352) 52-52-64 www.library.te.ua